

Súd: Krajský súd Bratislava
Spisová značka: 3Co/112/2018
Identifikačné číslo súdneho spisu: 1114223391
Dátum vydania rozhodnutia: 21. 02. 2019
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Roman Bolebruch
ECLI: ECLI:SK:KSBA:2019:1114223391.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Bratislave v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Romana Bolebrucha a sudcov Mgr. Patricie Skotnickej a JUDr. Alexandry Hanusovej v právnej veci žalobcu: J. M., F. XXXX, O. - Š., Č. J., zastúpeného euroadvokátom JUDr. Ľubomírom Müllerom, Symfonická 9, Praha, Česká republika, proti žalovanej: Slovenská republika, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Župné námestie 13, Bratislava, o nemajetkovú ujmu, na odvolanie žalobcu proti rozsudku Okresného súdu Bratislava I zo dňa 06.09.2016, č.k. 15C/148/2014-99, takto

rozhodol:

Odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie **p o t v r d z u j e**.

Žalovanej nepriznáva proti žalobcovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

o d ô v o d n e n i e :

1. Napadnutým rozsudkom súd prvej inštancie zamietol žalobu zo dňa 14.08.2014, ktorou sa žalobca domáhal voči žalovanej zaplatať nemajetkovú ujmu vo výške 15.000 eur s príslušenstvom za nezákonné odňatie slobody rozsudkom Vojenského obvodového súdu Prešov zo dňa 06.05.1980, sp. zn. 1T/52/80, v trvaní 15 mesiacov, ktorý bol zrušený vo výroku o treste uznesením Vojenského obvodového súdu Prešov, sp. zn. 3Rtv/72/91, pričom Vojenský obvodový súd Prešov rozsudkom zo dňa 10.02.1992, sp. zn. 3Rtv/72/91, od potrestania žalobcu upustil. Uznesením Okresného súdu Prešov zo dňa 24.04.2013, č.k. 6Nt/8/2013-23, boli všetky rozhodnutia v trestnom konaní vo vzťahu k žalobcovi zrušené a následne uznesením zo dňa 14.10.2013, sp. zn. 5Tv/4/2013, bolo trestné stíhanie voči nemu zastavené. Žalobca uviedol, že bol odškodnený sumou 53.618 eur, avšak žalovaná mu nepriznala náhradu nemajetkovú ujmy, ktorú si uplatnil žiadosťou zo dňa 02.01.2014.

2. Súd prvej inštancie po vykonaní dokazovania skutkovo a právne ustálil, že žalobca bol rozsudkom Vojenského obvodového súdu Prešov zo dňa 06.05.1980, sp. zn. 1T/52/80, uznaný vinným zo spáchania trestného činu nenastúpenia služby v brannej moci a odsúdený na trest odňatia slobody v trvaní 15 mesiacov nepodmienečne. Žalobca bol vo výkone trestu odňatia slobody od 04.04.1980 do 04.07.1981. Okresný súd Prešov uznesením zo dňa 24.04.2013, č.k. 6Nt/8/2013-23, povolil obnovu konania v trestnej veci žalobcu a súčasne zrušil výrok o vine, uložený žalobcovi rozsudkom Vojenského obvodového súdu Prešov zo dňa 06.05.1980, sp. zn. 1T/52/80 a rozsudkom Vojenského obvodového súdu Prešov zo dňa 10.02.1992, sp. zn. 3Rtv/72/91. Následne Okresný súd Prešov rozsudkom zo dňa 14.10.2013, sp. zn. 5Tv/4/2013, zastavil trestné stíhanie voči žalobcovi, pretože skutok nebol trestným činom. Žalobca v dôsledku týchto skutočností požiadal žalovanú listom zo dňa 02.01.2014 o odškodnenie v zmysle zákona č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii (ďalej len „zákon č. 119/1990 Zb.“) titulom náhrady nákladov výkonu trestu, náhrady nákladov pôvodného trestného konania vo výške 6,70 eura, titulom náhrady nákladov obhajoby v pôvodnom konaní a náhrady nemajetkovú ujmu vo výške 15.000 eur. Žalovaná odškodnila žalobcu sumou 6,70 eura a nárok na náhradu nemajetkovú ujmy zamietla z dôvodu, že zákon

č. 119/1990 Zb., ani zákon č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“) také odškodnenie neupravovali.

3. Z takto zisteného skutkového stavu súd prvej inštancie považoval za nesporné, že žalobca sa domáhal náhrady nemajetkovej ujmy za obmedzenie osobnej slobody v dôsledku výkonu trestu odňatia slobody v súvislosti s trestným konaním, ktoré bolo zastavené. Keďže primárne si svoj nárok uplatňoval podľa ustanovenia § 23 ods. 1 zákona č. 119/1990 Zb. konajúci súd skúmal, či je možné takto uplatnený nárok žalobcovi priznať. Dospel pritom k záveru, že zákon č. 119/1990 Zb. ako lex specialis upravoval odškodnenie osôb protiprávne odsúdených v ustanovení § 23 ods. 1, v ktorom však absentovala právna úprava odškodnenia nemajetkovej ujmy. Pokiaľ by zákonodarca mal v úmysle odškodniť rehabilitované osoby v tomto smere, zahrnul by také odškodnenie do citovaného zákona. Nárok žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy konajúci súd nemohol vyvodiť ani z ustanovení zákona č. 58/1969 Zb., na ktorý odkazoval zákon č. 119/1990 Zb. v súvislosti s odškodnením, keďže ani tento právny predpis neumožňoval poškodeným osobám domáhať sa náhrady nemajetkovej ujmy v súvislosti s nezákonnými rozhodnutiami alebo nesprávnym úradným postupom. Pokiaľ sa žalobca odvolával na priamu aplikáciu článku 5 ods. 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“), ktorý má v zmysle článku 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky prednosť pred zákonmi, súd prvej inštancie konštatoval, že Československá federatívna republika, resp. Slovenská republika, ratifikovala Dohovor dňa 18.03.1992 a od toho času je ním viazaná. Vzhľadom na to, že žalobca sa nachádzal vo výkone trestu odňatia slobody od 04.04.1980 do 04.07.1981, teda v čase, kedy Slovenská republika nebola predmetným Dohovorom viazaná, nárok na náhradu nemajetkovej ujmy mu nemohol priznať ani priamou aplikáciou článku 5 ods. 5 Dohovoru.

4. Konajúci súd v ďalšom konštatoval, že výkon trestu odňatia slobody predstavuje vážny zásah do osobnej slobody jednotlivca, je spôsobilý vyvolať negatívne dopady na jeho osobný život a tak zasiahnuť do jeho života, cti, dobrej povesti, práva na súkromný a rodinný život, t.j. do práv garantovaných v článku 17 ods. 1 a článku 19 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky. Výkon trestu odňatia slobody realizovaný v rozpore so zákonom je spôsobilý privodiť vznik nielen materiálnej škody, ale aj nemateriálnej ujmy, a ako taký je z tohto dôvodu sankcionovaný zodpovednosťou štátu za škodu, ktorá nastala v príčinnej súvislosti s výkonom trestu, tak ako to upravuje § 6 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb. Vzhľadom na to, že zákon č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, na rozdiel od zákona č. 58/1969 Zb. (ktorý nahradil práve zákon č. 514/2003 Z.z.), rozoznáva náhradu nemajetkovej ujmy, došlo tým podľa mienky konajúceho súdu k znevýhodneniu poškodených osôb, ktorým vznikla nemajetková ujma pred účinnosťou tohto zákona (zákona č. 514/2003 Z.z.). Vychádzajúc z článku 4 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „C.s.p.“), prihliadajúc na princíp všeobecnej spravodlivosti aplikoval súd prvej inštancie na uplatnený nárok žalobcu ustanovenie § 13 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „Občiansky zákonník“) a posudzoval existenciu nemajetkovej ujmy v osobnej sfére žalobcu. Konštatoval pritom, že všeobecnou podmienkou priznania materiálnej satisfakcie je existencia závažnej ujmy, t.j. ujmy, ktorú fyzická osoba vzhľadom na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo, intenzitu zásahu, jeho trvanie alebo dopad a dôsledky, považuje za ujmu značnú. Pokiaľ nemajetková ujma bola spôsobená nezákonným rozhodnutím, resp. nesprávnym úradným postupom, tento sám o sebe zodpovednosť za nemajetkovú ujmu ešte nezakladá, keďže jej existencia, ako aj príčinná súvislosť s nezákonným rozhodnutím, resp. nesprávnym úradným postupom, musí byť bezpečne preukázaná. Zároveň, k priznaniu peňažnej satisfakcie môže dôjsť až v prípade, ak by morálna satisfakcia (v danom prípade uznesenie Okresného súdu Prešov zo dňa 24.04.2013, sp. zn. 6Nt/8/2013, ktorým boli všetky doteraz vydané rozhodnutia vo vzťahu k žalobcovi zrušené a uznesenie zo dňa 14.10.2013, sp. zn. 5Tv/4/2013, ktorým bolo trestné stíhanie voči žalobcovi zastavené) bola nepostačujúca. Súd musí mať preukázanú existenciu okolností, podľa ktorých skutočne došlo k zníženiu vážnosti dotknutej osoby a zároveň, že nepostačuje len morálne zadosťučinenie. Na tomto základe dospel súd prvej inštancie k záveru, že žalobca existenciu nemajetkovej ujmy nijako nepreukázal, keď neprodukoval žiaden dôkaz o tom, že nezákonným rozhodnutím o treste odňatia slobody bola v značnej miere znížená jeho dôstojnosť v spoločnosti a došlo k závažnej ujme v jeho súkromí. Z tohto dôvodu konajúci súd žalobu v zmysle § 23 ods. 1 až 5, § 24 ods. 1, 2 zákona č. 116/1990 Zb., § 1 ods. 1, 2, § 2, § 3, § 4 ods. 1, § 6 ods. 1, § 10 zákona č. 58/1969 Zb., článku 1 ods. 2, článku 7 ods. 5, článku 13 ods. 1, článku 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, článku 5 ods. 5 Dohovoru, článku 4 ods. 1 a 2 C.s.p. ako nedôvodnú zamietol.

5. Pokiaľ išlo o námietku premlčania vznesenú žalovanou, túto súd prvej inštancie vyhodnotil ako nedôvodnú. Ustanovenie § 24 ods. 2 zákona č. 119/1990 Zb. viazalo uplatnenie nároku na odškodnenie na lehotu troch rokov od právoplatnosti oslobodzujúceho rozhodnutia alebo rozhodnutia odsudzujúceho na miernejší trest alebo rozhodnutia, ktorým sa trestné stíhanie zastavilo, v opačnom prípade tento nárok zanikol. Rozhodnutie Vojenského obvodového súdu Prešov zo dňa 10.02.1992, sp. zn. 3Rtv/72/91, o upustení od potrestania žalobcu, podľa mienky konajúceho súdu nespadať pod rozhodnutia, ktoré malo na mysli predmetné ustanovenie zákona č. 119/1990 Zb., nakoľko ním žalobca nebol oslobodený spod obžaloby, nebol odsúdený na miernejší trest a nebolo ním ani jeho trestné stíhanie zastavené.

6. O nároku na náhradu trov konania rozhodol súd prvej inštancie podľa § 255 ods. 1 C.s.p. tak, že v konaní úspešnej žalovanej nepriznal nárok na náhradu trov konania, nakoľko tento si žalovaná neuplatnila.

7. Rozsudok súdu prvej inštancie napadol v zákonom stanovenej lehote žalobca odvolaním a navrhol, aby ho odvolací súd zmenil a žalobe v plnom rozsahu vyhovel z dôvodu podľa § 365 ods. 1 písm. h) C.s.p. Uvedol, že v minulosti bol dva krát väznený, nakoľko z náboženských dôvodov odmietol vykonať vojenskú službu. V oboch prípadoch súdy neskôr uznali, že jeho právo na slobodu svedomia a náboženského vyznania bolo porušené a trestné rozsudky, odsudzujúce ho na výkon trestu odňatia slobody, v celom rozsahu zrušili; právom sa preto domáhal náhrady nemajetkovej ujmy. Poukázal na to, že v obdobnej veci, mu Okresný súd Bratislava I rozsudkom zo dňa 05.10.2015, č.k. 4C/55/2014-91, priznal náhradu nemajetkovej ujmy v sume 1.000 eur, s odôvodnením, ktoré možno plne aplikovať aj na prejednávanú vec.

8. V ďalšom žalobca nesúhlasil so záverom súdu prvej inštancie, ktorý síce uznal, že mu patrí nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, avšak pre neunesenie dôkazného bremena žalobu v celom rozsahu zamietol. Podľa žalobcu už len jeho nezákonné väznenie v období od 04.04.1980 do 04.07.1981 malo samo o sebe za následok vznik nemajetkovej ujmy, ktorú skutočnosť uviedol aj Krajský súd v Bratislave v rozsudku zo dňa 09.06.2016, sp. zn. 9Co/344/2014. Vzhľadom na to, že Okresný súd Prešov uznesením zo dňa 24.04.2013, č.k. 6Nt/8/2013-23, zrušil v celom rozsahu odsudzujúci rozsudok a na neho obsahovo nadväzujúce rozhodnutia a následne uznesením zo dňa 14.10.2013, č.k. 5Tv/4/2013-12, zastavil voči nemu trestné stíhanie, pretože skutok nebol trestným činom, mal žalobca za to, že dostatočne preukázal vznik nemajetkovej ujmy.

9. Žalovaná sa vo vyjadrení k odvolaniu žalobcu nestotožnila s názorom prezentovaným žalobcom, že mu patrí náhrada nemajetkovej ujmy. Súd prvej inštancie sa v odôvodnení napadnutého rozsudku vysporiadal s možnosťou, resp. nemožnosťou priznania nároku na náhradu nemajetkovej ujmy, či už podľa § 23 zákona č. 119/1990 Zb. alebo podľa článku 5 ods. 5 Dohovoru a dospel k jednoznačnému záveru, že jeho žalobe nemožno vyhovieť. Argumentácia konajúceho súdu bola pritom v súlade so stanoviskom č. 1/2017 občianskoprávneho kolégia Krajského súdu v Bratislave, v ktorom sa okrem iného uvádza, že vychádzajúc zo všeobecnej zásady o zákone všeobecnom a špeciálnom platí, že na osoby oprávnené žiadať odškodnenie podľa zákona č. 119/1990 Zb. sa pri uplatňovaní a uspokojovaní ich majetkových nárokov smerom k štátu uplatní zvláštna právna úprava, bez ohľadu na to, ktorý predpis je pre ne priaznivejší. V prípadoch, na ktoré sa vzťahuje zákon č. 119/1990 Zb. sa potom nemožno voči štátu domáhať iných, či ďalších nárokov, ako tých, ktoré tento zákon upravuje. Ustanovenie § 23 ods. 1 citovaného zákona síce uvádza len demonštratívny výpočet položiek nárokov na odškodnenie, avšak všeobecný súd nemôže neprípustným spôsobom nahrádzať činnosť zákonodarcu a priznať v civilnom konaní aj iné nároky, než ktoré platné právne predpisy priznávajú fyzickým osobám, pretože by tým prekročil hranice delby moci medzi súdnou a zákonodarnou mocou. Pokiaľ išlo o aplikáciu článku 5 ods. 5 Dohovoru, na jeho základe možno priznať nárok na náhradu nemajetkovej ujmy za predpokladu, že k zásahu do osobnej slobody dotknutej osoby došlo, resp. tento zásah bol ukončený až potom, ako sa tento Dohovor stal pre Slovenskú republiku záväzný, bez ohľadu na okamih účasti oprávnenej osoby na rehabilitácii. Na citované stanovisko odkazuje aj rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 08.03.2017, sp. zn. 7Co/14/2016, ktorým bol zmenený rozsudok Okresného súdu Bratislava I zo dňa 05.10.2015, č.k. 4C/55/2014-91, o priznaní náhrady nemajetkovej ujmy v rozsahu 1.000 eur žalobcovi, tak, že jeho žaloba bola zamietnutá. V tomto smere preto neobstojí ani poukaz žalobcu na závery rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo dňa 09.06.2016, sp. zn. 9Co/344/2014.

10. V ďalšom žalovaná súhlasila s názorom súdu prvej inštancie, že žalobca neunesol dôkazné bremeno a nepreukázal vznik nemajetkovej ujmy, pri ktorej neplatí prezumpcia jej vzniku, za stavu, keď dotknutá osoba vykonala trest odňatia slobody. Bolo preto povinnosťou žalobcu preukázať vznik konkrétnej nemateriálnej ujmy v priamej príčinnej súvislosti s vykonaným trestom odňatia slobody, ako aj jej výšku. Z uvedených dôvodov žalovaná navrhla napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdiť.

11. Žalobca v reakcii na vyjadrenie žalovanej v podaní zo dňa 25.07.2017 uviedol, že na prejednávajúcu vec nemožno retroaktívne aplikovať stanovisko č. 1/2017 občianskoprávneho kolégia Krajského súdu v Bratislave, nakoľko toto bolo prijaté až po podaní jeho žaloby. Navyše, nárok na náhradu nemajetkovej ujmy mu vyplýva z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej sa odškodnenie skladá z troch základných položiek, a to náhrady materiálnej škody, náhrady nemateriálnej ujmy a náhrady nákladov právneho zastúpenia. Nie je žiaden dôvod nepriznať nevinne odsúdeným prvú a tretiu zložku odškodnenia a druhú im odopierať, navyše v situácii, keď jednému poškodenému súd takú náhradu prizná a inému nie.

12. Odvolací súd viazaný rozsahom a dôvodmi odvolania (§ 379, § 380 C.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie, prejednal odvolanie žalobcu bez nariadenia odvolacieho pojednávania (§ 385 ods. 1 C.s.p. a contrario) a viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvej inštancie (§ 383 C.s.p.) dospel k záveru, že odvolanie žalobcu dôvodné nie je. Odvolací súd rozsudok verejne vyhlásil dňa 21.02.2019 (§ 378 ods. 1 C.s.p. v spojení s § 219 ods. 3 C.s.p.).

13. Podľa § 1 ods. 1 zákona č. 119/1990 Zb. účelom zákona je zrušiť odsudzujúce súdne rozhodnutia za činy, ktoré v rozpore s princípmi demokratickej spoločnosti rešpektujúcej občianske politické práva a slobody zaručené ústavou a vyjadrené v medzinárodných dokumentoch a medzinárodných právnych normách zákon označoval za trestné, umožniť rýchle preskúmanie prípadov osôb takto protiprávne odsúdených v dôsledku porušovania zákonnosti na úseku trestného konania, odstrániť neprimerané tvrdosti v používaní represie, zabezpečiť neprávom odsúdeným osobám spoločenskú rehabilitáciu a primerané hmotné odškodnenie a umožniť zo zistených nezákonností vyvodiť dôsledky proti osobám, ktoré platné zákony vedome alebo hrubo porušovali.

14. Podľa § 23 ods. 1 zákona č. 119/1990 Zb. nárok na odškodnenie zahŕňa najmä a) náhradu za stratu na zárobku za každý mesiac za väzbu a výkon trestu odňatia slobody vo výške 83 eur, pokiaľ poškodený nepožiada, aby sa mu namiesto tejto náhrady poskytla náhrada za stratu na zárobku počas väzby a výkonu trestu odňatia slobody podľa všeobecných predpisov, b) náhradu škody na zdraví, ku ktorej došlo v súvislosti s väzbou alebo výkonom trestu odňatia slobody, pokiaľ táto náhrada nepatrí podľa iných predpisov, c) náhradu trov trestného konania vo výške 6,70 eura, výkonu väzby vo výške 20 eur za každý mesiac väzby a výkonu trestu odňatia slobody vo výške 5 eur za každý mesiac výkonu trestu, pokiaľ poškodený nepožiada, aby mu bola namiesto týchto náhrad poskytnutá náhrada skutočne zaplatených trov, d) náhradu zaplatených trov obhajoby v pôvodnom trestnom konaní, e) náhradu zaplateného peňažného trestu alebo úhrnu vykonaných zrážok z odmeny za prácu pri výkone trestu nápravného opatrenia.

15. Podľa § 24 ods. 1 zákona č. 119/1990 Zb. pri uplatňovaní nárokov podľa § 23, 26 a 27 sa postupuje podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom.

16. Podľa článku 5 ods. 1 a ods. 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom a) zákonné uväznenie po odsúdení príslušným súdom; b) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby preto, že sa nepodrobila rozhodnutiu vydanému súdom podľa zákona, alebo preto, aby sa zaručilo splnenie povinnosti ustanovenej zákonom; c) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby za účelom predvedenia pred príslušný súdny orgán pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, alebo ak sú oprávnené dôvody domnievať sa, že je potrebné zabrániť jej v spáchaní trestného činu alebo v úteku po jeho spáchaní; d) iné pozbavenie slobody maloletého na základe zákonného rozhodnutia na účely výchovného dohľadu alebo jeho zákonné pozbavenie slobody na účely jeho predvedenia pred príslušný orgán; e) zákonné držanie osôb, aby sa zabránilo šíreniu nákazlivej choroby, alebo duševne chorých

osôb, alkoholikov, narkomanov alebo tulákov; f) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby, aby sa zabránilo jej nepovolenému vstupu na územie, alebo osoby, proti ktorej prebieha konanie o vyhostenie alebo vydanie. Každý, kto bol obeťou zatknutia alebo zadržania v rozpore s ustanoveniami tohto článku, má nárok na odškodnenie.

17. Podľa článku 9 ods. 5 a článku 14 ods. 6 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach a Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (ďalej len „Medzinárodný pakt“) každý, kto sa stal obeťou nezákonného zatknutia alebo väzby, má vymáhateľné právo na náhradu. Ak sa niekomu dokázalo spáchanie trestného činu a ak bol neskôr tento dôkaz vyvrátený alebo ak bol niekto oslobodený od obžaloby na základe toho, že nejaká nová skutočnosť presvedčivo ukazuje, že výrokom súdu bol porušený zákon, poskytne sa tomu, kto bol potrestaný na základe takého dôkazu, náhrada podľa zákona, pokiaľ sa nedokáže, že včasné uvedenie do známosti prv neznámej skutočnosti nejde úplne ani čiastočne na ujmu tejto osoby.

18. Podľa článku 36 ods. 3 a 4 Listiny základných práv a slobôd každý má právo na náhradu škody, ktorú mu spôsobilo nezákonné rozhodnutie súdu, iného štátneho orgánu, či orgánu verejnej správy alebo nesprávny úradný postup. Podmienky a podrobnosti upravuje zákon.

19. Podľa článku 46 ods. 3 a 4 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu či orgánu verejnej správy alebo nesprávnym úradným postupom. Podmienky a podrobnosti o súdnej a inej právnej ochrane ustanoví zákon.

20. Odvolací súd udáva, že preskúmaním súdneho spisu považoval napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku za vecne správny. Zo žaloby, ako aj z písomných vyjadrení a ústnych prednesov zástupcu žalobcu je zrejmé, že žalobca si uplatňoval nárok na náhradu nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 119/1990 Zb., priamou aplikáciou článku 5 ods. 5 Dohovoru, podľa článku 9 ods. 5 v spojení s článkom 14 ods. 6 Medzinárodného paktu, článku 36 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd a článku 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky. Konajúci súd vyhodnotil jeho nárok v zmysle uvedených právnych predpisov a medzinárodných dokumentov za nedôvodný, pričom súčasne konštatoval, že výkon trestu odňatia slobody realizovaný v rozpore so zákonom bol spôsobilý privodiť vznik nemateriálnej ujmy a je sankcionovaný zodpovednosťou štátu za škodu, ktorá nastala v príčinnej súvislosti s výkonom trestu, tak ako to upravoval § 6 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb. Za použitia článku 4 ods. 2 C.s.p. a princípu všeobecnej spravodlivosti aplikoval na uplatnený nárok ustanovenia § 13 Občianskeho zákonníka, podmieňujúcich priznanie relutárnej náhrady existenciou závažnej ujmy, znížením dôstojnosti a vážnosti fyzickej osoby, ako aj zistením, že morálna satisfakcia nie je postačujúca. Zhodnotiac tieto skutočnosti a vykonané dokazovanie konštatoval, že existenciu nemajetkovej ujmy žalobca dostatočne nepreukázal, keď neprodukoval žiadne dôkazy o znížení jeho dôstojnosti v spoločnosti a vzniku závažnej ujmy v dôsledku nezákonného rozhodnutia o treste odňatia slobody, ktorý záver napadol odvolaním žalobca. Mal pritom za to, že už len jeho samotné väznenie, ktoré bolo vzhľadom na rozhodnutia vydané v trestnom konaní nezákonné, je dôvodom na priznanie náhrady nemajetkovej ujmy a túto nemusí ďalej preukazovať.

21. V prvom rade považuje odvolací súd za potrebné uviesť, že pokiaľ žalobca napadol zistenie súdu prvej inštancie o tom, že sa mu nepodarilo preukázať existenciu nemajetkovej ujmy, v rámci prieskumu jeho odvolacej argumentácie sa musel zaoberať nielen dôvodnosťou tohto záveru konajúceho súdu, ale nevyhnutne i existenciou samotného nároku žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy, nakoľko túto je možné relevantne preukázať až v prípade danosti základu, t.j. v prípade existencie nároku vyplývajúceho z hmotného práva. Odvolací súd pritom dospel k záveru, že žalobca sa v danej veci nemohol s úspechom domáhať náhrady nemajetkovej ujmy.

22. Žalobca primárne odvodzoval nárok na náhradu nemajetkovej ujmy od ustanovení zákona č. 119/1990 Zb. Odškodnenie nemajetkovej ujmy na základe § 23 ods. 1 citovaného zákona však nemožno žalobcovi rozhodnutím súdu priznať, a to i napriek tomu, že jednotlivé nároky sú v ňom zakotvené len príkladmo. Účelom zákona č. 119/1990 Zb. bolo najmä zrušiť odsudzujúce súdne rozhodnutia za činy, ktoré v rozpore s princípmi demokratickej spoločnosti rešpektujúcej občianske politické práva a slobody zaručené ústavou a vyjadrené v medzinárodných dokumentoch a medzinárodných právnych normách, zákon označoval za trestné, umožniť rýchle preskúmanie prípadov osôb takto protiprávne

odsúdených v dôsledku porušovania zákonnosti na úseku trestného konania, odstrániť neprimerané tvrdosti v používaní represie, zabezpečiť neprávom odsúdeným osobám spoločenskú rehabilitáciu a primerané hmotné odškodnenie a umožniť zo zistených nezákonností vyvodiť dôsledky proti osobám, ktoré platné zákony vedome alebo hrubo porušovali. V uvedenom kontexte je potrebné vychádzať z toho, že hoci primerané hmotné odškodnenie má nezanedbateľnú materiálnu stránku, ide skôr o symbolické odškodnenie, ktoré nadväzuje na základné zadosťučinenie morálne. Žalobcom uplatnené odškodnenie nemajetkovej ujmy zákon č. 119/1990 Zb., ktorý je voči ďalším zákonom upravujúcim odškodňovanie neprávom odsúdených osôb (zákon č. 58/1969 Zb., zákon č. 514/2003 Z.z., Občiansky zákonník) zákonom špeciálnym, a jeho právna úprava má prednosť pred úpravami všeobecnými, však nijako neupravoval a neupravuje. Možno potom dovodiť, že pokiaľ by zákonodarca mal v úmysle odškodniť rehabilitované osoby aj za utrpenú nemajetkovú ujmu, bol by to v predmetnom zákone výslovne upravené. Pokiaľ zákonodarca pri stanovení rozsahu odškodnenia pri súdnych rehabilitáciách na nemateriálnu ujmu nepamätal, nie je táto úprava v rozpore s ústavne zaručenými právami, nakoľko Ústava Slovenskej republiky v článku 46 ods. 3 a 4 (rovnako ako Listina základných práv a slobôd v článku 36 ods. 3 a 4) stanovuje, že každý má právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu a orgánu verejnej správy alebo ich nesprávnym úradným postupom, len za podmienok ustanovených zákonom. Aj podľa článku 51 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky sa možno domáhať práv uvedených v článkoch 35, 36, 37 ods. 4, článkoch 38 až 42 a článkoch 44 až 46 Ústavy len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.

23. Právny základ nároku žalobcu na nemajetkovú ujmu nemožno vyvodiť ani priamou aplikáciou článku 5 ods. 5 Dohovoru, nakoľko tento vzniká za predpokladu, že k zásahu do osobnej slobody dotknutej osoby došlo, resp. tento zásah bol ukončený až potom, čo sa tento Dohovor stal pre Slovenskú republiku záväzný, t.j. od 18.03.1992; okamih účasti tejto osoby na rehabilitácii z tohto pohľadu nie je relevantný. V danom prípade malo dôjsť k zásahu do osobnej slobody žalobcu v období jeho väznenia od 04.04.1980 do 04.07.1981, teda predtým ako sa predmetný Dohovor stal pre Slovenskú republiku záväzný, a preto ho nemožno na daný prípad aplikovať, tak ako správne ustálil súd prvej inštancie. Uvedený záver korešponduje i so stanoviskom pléna Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 25.11.2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 39/14, ktoré vychádzalo z toho, že základné právo na osobnú slobodu v zmysle článku 5 Dohovoru zakladá každému jednotlivcovi v prvom rade nárok voči štátu zdržať sa všetkých zásahov do takto chránenej právnej pozície; pokiaľ k takémuto protiprávnemu zásahu dôjde, vzniká mu nárok odstrániť jeho následky a nastoliť právny stav súladný s daným základným právom. Až v prípade, ak odstránenie závadného stavu nie je predstaviteľné alebo možné, ako tretí v poradí pripadá do úvahy nárok na odškodnenie. Tento (sekundárny) nárok je možné priamo odvodzovať od predmetného základného práva, pričom jeho obsahom je náhrada všetkej materiálnej a imateriálnej ujmy, ktorá bola dotknutej osobe predmetným zásahom spôsobená. Tohto subjektívneho hmotného práva, výslovne zakotveného v článku 5 ods. 5 Dohovoru, sa možno dovolať na Európskom súde pre ľudské práva samostatne, pričom jeho hlavný význam spočíva v tom, že v štátoch, v ktorých Dohovor nie je "priamo použiteľný", tieto zaväzuje, aby prijali takú vnútroštátnu právnu úpravu, ktorá s daným právom bude korešpondovať. Pokiaľ však ide o časovú pôsobnosť Dohovoru, ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva vychádza z potreby rozlišovať medzi trvajúcou situáciou a jednorazovým aktom, ktorého následky sa eventuálne prejavujú aj v súčasnosti. Ďalej rozlišuje samotný zásah na strane jednej a neúspech následne podaných prostriedkov nápravy takéhoto zásahu na strane druhej, s tým, že porušenie práv zaručených Dohovorom je potrebné odvodzovať nie od odmietnutia štátu napraviť daný zásah, ale zo zásahu samotného. Z pohľadu časovej pôsobnosti je tak rozhodujúci okamih, resp. časový úsek, v ktorom k zásahu došlo; v opačnom prípade by došlo k porušeniu všeobecnej zásady zákazu retroaktivity v zmysle Viedenského dohovoru o zmluvnom práve. Neexistuje pritom všeobecná povinnosť štátu napraviť krivdy alebo ujmy, ktoré spôsobil pred ratifikáciou Dohovoru (rozsudok veľkého senátu zo dňa 08.03.2006 vo veci B. proti Chorvátsku, sťažnosť č. XXXXX/XX). I keď predmetným stanoviskom pléna Ústavného súdu Českej republiky nie sú všeobecné súdy v civilnom sporovom konaní v zmysle § 193 C.s.p. viazané, jeho závery možno podporne použiť na doplnenie argumentácie odvolacieho súdu, podľa ktorej nárok žalobcu na nemajetkovú ujmu nemožno vyvodiť priamou aplikáciou článku 5 ods. 5 Dohovoru.

24. V tejto súvislosti odvolací súd považuje za potrebné uviesť, že pokiaľ žalobca v konaní na súde prvej inštancie poukazoval na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 29.05.1997, vo veci K. a A. proti Grécku za účelom jeho aplikácie a priznania náhrady nemateriálnej ujmy, tento vychádzal z iného skutkového a právneho základu. V predmetnom rozhodnutí Európsky súd pre ľudské práva konštatoval

porušenie článku 5 ods. 5 Dohovoru z dôvodu, že Grécko neposkytlo sťažovateľom žiadnu kompenzáciu za obmedzenie osobnej slobody realizované v rozpore s článkom 5 ods. 1 písm. a) Dohovoru. Grécko, na rozdiel od Slovenskej republiky, sa stalo členom Rady Európy v roku 1949 a jeho národné právo priznalo v roku 1975 Svedkom Jehovovým štatút "známeho náboženstva" a na základe neskoršieho zákona oslobodilo duchovných uznaných náboženstiev od vojenskej služby. Z tohto dôvodu bolo uväznenie dvoch duchovných tohto náboženstva protizákonné a v rozpore s článkom 5 ods. 1 Dohovoru. Európsky súd pre ľudské práva v označenom rozhodnutí dospel k záveru, že sťažovatelia K. T. A. strávili 13, resp. 12 mesiacov v nezákonnej detencii, spočívajúcej v obmedzení osobnej slobody, ktorá skutočnosť im musela spôsobiť škodu ako povahy hmotnej, tak nehmotnej. Grécka vnútroštátna právna úprava pritom v článku 540 ods. 1 Trestného poriadku stanovila povinnosť odškodnenia i za nemateriálnu ujmu. Z uvedeného je zrejmé, že rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 29.05.1997 vo veci K. T. A. proti Grécku nemôže byť podkladom pre priznanie náhrady nemajetkovej ujmy žalobcovi práve pre nemožnosť aplikácie článku 5 ods. 5 Dohovoru, keďže Slovenská republika začala byť predmetným Dohovorom a jeho Protokolmi viazaná až dňom 18.03.1992, a preto zodpovedá za skutky vzťahujúce sa na obdobie až od 18.03.1992, a nie pred týmto obdobím.

25. Pokiaľ žalobca poukazoval na rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 09.06.2016, sp. zn. 9Co/344/2014, ktorý v analogickej veci vyvodil nárok na náhradu nemajetkovej ujmy práve za použitia článku 5 ods. 1 a 5 Dohovoru, treba uviesť, že vzhľadom na výkladové rozdiely právoplatných rozhodnutí aj iných odvolacích senátov krajského súdu v otázke právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu podľa zákona č. 58/1969 Zb. a jej vzťahu k právnej úprave obsiahnutej v zákone č. 119/1990 Zb. a priznávania náhrady nemajetkovej ujmy podľa článku 5 ods. 5 Dohovoru, prijalo občianskoprávne kolégium Krajského súdu v Bratislave stanovisko č. 1/2017, podľa ktorého : "Zo všeobecnej zásady o zákone všeobecnom a špeciálnom (lex specialis derogat generali) jednoznačne vyplýva, že ak sú naplnené podmienky pre použitie špeciálnej úpravy, musí sa táto úprava aplikovať a nemožno použiť úpravu všeobecnú. Znamená to, že pre osoby, ktoré podľa zákona č. 119/1990 Zb. sú osobami oprávnenými žiadať odškodnenie, platí pre uplatňovanie a uspokojovanie majetkových nárokov vo vzťahu medzi nimi a štátom zvláštna právna úprava, bez ohľadu nato, ktorý predpis je pre ne priaznivejší. V prípadoch, na ktoré sa zákon č. 119/1990 Zb. vzťahuje, sa teda nemožno proti štátu domáhať iných, či ďalších nárokov, ako tých, ktoré tento zákon upravuje. Napriek tomu, že ustanovenie § 23 ods. 1 zákona č. 119/1990 Zb. uvádza len demonštratívny výpočet položiek nárokov na odškodnenie, a teda výslovne neupravuje ani nárok na nemajetkovú ujmu, nemôže všeobecný súd neprípustným spôsobom ako orgán súdnej moci nahradzovať činnosť zákonodarcu a priznať v občianskom súdnom konaní aj iné nároky, než ktoré platné právne predpisy priznávajú fyzickým, prípadne právnickým osobám, pretože by tým prekročil hranice delby moci medzi súdnou a zákonodarnou mocou, vymedzenou v Ústave Slovenskej republiky. Nárok na náhradu nemajetkovej ujmy podľa článku 5 ods. 5 Dohovoru vzniká za predpokladu, že k zásahu do osobnej slobody dotknutej osoby došlo, resp. tento zásah bol ukončený až potom, čo sa tento Dohovor stal pre Slovenskú republiku záväzný (t.j. od 18.03.1992), s tým, že okamih účasti tejto osoby na rehabilitácii z tohto pohľadu nie je relevantný". Predmetné stanovisko občianskoprávneho kolégia Krajského súdu v Bratislave, s ktorým sa plne stotožnil i odvolací súd, bolo prijaté v súlade s § 17 ods. 3 písm. a) zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a pri zohľadnení princípu právnej istoty by malo byť aplikované v rozhodovacej činnosti odvolacích senátov v obdobných veciach.

26. Nárok na náhradu nemajetkovej ujmy nemožno vyvodiť ani aplikáciou článku 9 ods. 5 v spojení s článkom 14 ods. 6 Medzinárodného paktu, resp. aplikáciou článku 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a článku 36 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd, nakoľko článok 14 ods. 6 Medzinárodného paktu, rovnako ako článok 46 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a článok 36 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd podmieňujú priznanie náhrady za nezákonné obmedzenie osobnej slobody odkazom na vnútroštátnu právnu úpravu; vnútroštátna právna úprava predmetné odškodnenie nemajetkovej ujmy (pred prijatím zákona č. 514/2003 Z.z.) neumožňovala.

27. Vychádzajúc z vyššie uvedeného, v skúmanej veci nemôže byť právnym podkladom pre priznanie nemajetkovej ujmy žalobcovi zákon č. 119/1990 Zb. (§ 23), ani článok 5 ods. 5 Dohovoru, článok 9 ods. 5 v spojení s článkom 14 ods. 6 Medzinárodného paktu, článok 36 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd a napokon ani článok 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, na ktoré žalobca v priebehu konania poukazoval.

28. A napokon danosť základu nároku žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy nemožno vyvodiť ani za použitia § 13 Občianskeho zákonníka, ktorý konajúci súd zvolil aplikáciou článku 4 ods. 2 C.s.p. a princípu všeobecnej spravodlivosti, nakoľko ako bolo uvedené vyššie medzi Občianskym zákonníkom ako predpisom všeobecným a zákonom č. 119/1990 Zb., ktorý je predpisom špeciálnym, platí zásada *lex specialis derogat generali*, a preto ak sú naplnené podmienky pre použitie špeciálnej právnej úpravy, nie je na mieste použiť právnu úpravu všeobecnú. Navyše, žalobca ani v rámci opisu rozhodujúcich skutkových tvrdení neuviedol, že by výkonom trestu odňatia slobody bolo zasiahnuté do jeho osobnostných práv, resp. bola znížená jeho dôstojnosť a vážnosť v spoločnosti, a teda nevyvodzoval uplatnený nárok na nemajetkovú ujmu od neoprávneného zásahu do osobnostných práv, tak ako má na mysli ustanovenie § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. Zároveň, nemožno prehliadnúť, že konajúci súd vyvodil použitie ustanovenia § 13 Občianskeho zákonníka od uplatnenia článku 4 ods. 2 C.s.p. a princípu všeobecnej spravodlivosti; aplikáciu hmotnoprávneho predpisu (v danom prípade Občianskeho zákonníka) pritom nemožno založiť odvolávaním sa na princípy zakotvené v procesno - právnom kódexe (C.s.p.), ako mylne uviedol súd prvej inštancie.

29. So zreteľom na vyššie uvedené možno uzavrieť, že žalobcov nárok na náhradu nemajetkovej ujmy bol čo do základu nedôvodný. Vychádzajúc z týchto skutočností nebolo potom potrebné, aby žalobca v konaní preukazoval splnenie predpokladov pre priznanie nemajetkovej ujmy, t.j. produkoval dôkazy osvedčujúce, že výkonom trestu odňatia slobody došlo k zníženiu jeho dôstojnosti alebo vážnosti v spoločnosti v značnej miere. V nadväznosti na to ani odvolací súd nepovažoval za potrebné vyjadrovať sa k dôvodnosti argumentácie žalobcu v tomto smere.

30. Možno teda konštatovať, že žalobca v podanom odvolaní neuviedol žiadne relevantné skutočnosti, ktorými by preukázal nesprávnosť napadnutého rozsudku súdu prvej inštancie. Vzhľadom na to, že odvolací súd nepovažoval ním uvádzané tvrdenia za také, ktoré by svojou relevanciou boli spôsobilé privodiť zmenu napadnutého rozhodnutia, rozsudok súdu prvej inštancie ako vo výroku vecne správny v zmysle § 387 ods. 1 C.s.p. potvrdil.

31. Odvolací súd rozhodol o nároku na náhradu trov odvolacieho konania podľa § 396 ods. 1 C.s.p. v spojení s § 255 ods. 1 C.s.p. a § 262 ods. 1 C.s.p. tak, že žalovanej, ktorá mala vo veci úspech, nepriznal proti žalobcovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania, nakoľko z obsahu spisu vyplýva, že jej žiadne trovy nevznikli.

32. Toto rozhodnutie prijal senát Krajského súdu v Bratislave pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 C.s.p.) v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plyní znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 C.s.p.).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 C.s.p.).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 C.s.p.).